

Jonathan Wateridge – Další cihly do zdi

Autor: Karel Veliký

Sociologie je vědní obor vzniklý v 19. století, jehož cílem je zkoumat a vyhodnocovat společenský (= sociální) život jedinců v rámci různých lidských skupin. Pracovníky oboru shromážděné a vyložené poznatky zpětně prostřednictvím poznání proměn stavu člověka a jeho společenských vazeb slouží k jeho subtilnějšímu ovládnutí a ospravedlnění vládnoucího systému či naopak ke zpochybnění toho či onoho společenského dění.

V tomto drobném článku se zaměříme na otázku společenské prestiže: v kupecké diktatuře je to především trh a k němu zaměřené dispozice, které – řečeno žargonem buržoazní sociologie – diferencují jedince v jejich společenské prestiži, tj. „tržním postavením a jeho uplatněním na společenském trhu“, ať už v kladném či záporném smyslu. Neboť trh ve společnosti, které dominují kupecké hodnoty a principy (zisk na prvním místě!) je pravou strukturou moci, v níž vlastnictví určitých „atributů“ zvýhodňuje některé jedince či skupiny vůči jiným. A že dnes obchodní zájmy společensky vedou dokonce i nad zájmy výrobními, průmyslovými, o tom nemůže být sporu.

Výchozí postavení jedince na společenském trhu přitom podmiňuje rodový (psychosomatický), kulturní (sociálně vzdělanostní) a třídní (ekonomický) „kapitál“

(Bourdieu). K měření a vyhodnocení následného stavu rozvinutí, udržení či naopak úplného vyklizení (bezdomovectvím apod.) této výchozí pozice slouží tzv. statusové indexy určující společenský a ekonomický status jedince či skupiny. K součinitelům těchto poměrů, vymezujících postavení jedince ve skupině, patří: typ profese; moc a vliv; vědění-dovednosti-znalosti; zdroje příjmů-majetek-míra a způsob spotřeby; druh obydlí a obytné oblasti; druh a šíře společenských kontaktů a výše úcty-autority z tohoto všeho plynoucí na okolí, jakož i vnitřní uspokojení-sebeuspokojení.

Ani v kupecké diktatuře se tedy společenské postavení nezakládá výhradně na „ekonomickém kapitálu“, nýbrž je výslednicí rozmanitosti uvedených poměrů / indexů. Každý ze čtenářů si již jen na základě tohoto jejich výčtu může upřesnit představu, jakpak si v popřevratové, znovu nastolené buržoazně-liberalistické společnosti v její komerčně-konzumní fázi on či jeho rodina asi „stojí“? Nakolik je vzdálen od jejích hlavních „pultů“, „skladů“, „výkladů“ či „vedoucích kancelářů“: zkrátka od prestižních center (lidově: koryt).

Nepoměry mezi hlavními dimenzemi statusu (tj. profesí, vzděláním, vlivem, majetkem, bydlením, mírou spotřeby atd.) přitom bývají pro mnohé jedince příčinou vnitřního neklidu i vnějšího napětí, které se přenáší na (či do) jejich okolí. Liberalistická propaganda vyzdvihující možnost společenské pohyblivosti („mobility“) a propustnosti tyto tísnivé stavy jen umocňuje. „Každý má všechny možnosti“, „každá situace má řešení“ a podobná hesla mají původ v zakladatelském optimismu liberalizovaných společností („Můžeš vše: také ty!“). Následkem je, že i řádný, byť jen průměrný, všední osud bývá pak vnímán jako společenské selhání.

Odtud kritické hlasy o stresu ve společnosti („neurčitě tísní“), o „nevolnosti“ ze společnosti následkem dezorientace a znejistění relativizací všeho vyjma síly peněz aj. Ovšem její zkomerčnění, tj. nivelizace podle kupeckých hodnot, je obecný trend: jak ve způsobu života, tak étosu, třebaže si různé vrstvy ve společenských normách zachovávají své zvláštnosti – spíše však ve výměrech těchto norem než v jejich skutečné jinakosti, např. v míře a výběru napodobení dominantního životního stylu jak ho představují reklamy.

Tzv. „odlišnosti životních orientací“ bývají z kupeckého hlediska jen domnělé, většinou je lze se vším všudy dobře vřadit do nějakého „tržního segmentu“ (jako je „bio-eko-grýn“). Rozhodně nelze tyto odlišnosti označit za „třídní“. V tomto smyslu neexistují ani odlišné vrstvy, nanejvýš snad odlišné skupiny a jednotlivci. Za bezmála třicet let zdejšího restaurování kapitálového panství naopak neobyčejně zbytněla jeho „servisní třída“. Je velice diferenciovaná (odbyt, marketing, výzkum, hromadné sdělovací prostředky, ale také manažerská „politika“ zastupitelských demokracií), jejím společným znakem je však oddělenost od výroby.

Ve svých vrcholných podobách, jakými jsou právě parlamentní vlády malých států, představuje „servisní třída“ prostředníka mezi ovládanými „lokály“ a ovládajícími „globály“ z center skutečné (velkokapitálové) moci. **Těmto „velkým pánům“, hrajících s nepředstavitelně velkými finančními obnosy, místní vrcholný servis zajišťuje řízení a správu lidských „nul“ čili nás, řadových občanů liberálních demokracií.**

Jonathan Wateridge – Poslední fáze

Kdo se ve svém postavení cítí touto chladnou klasifikací dotčen, má tři vyhlídky / možnosti, jak reagovat:

1) pokusit se proniknout do soukolí systému a stát se jednou z jeho převodních pák, příslušníkem „servisní třídy“ čili: „Kdo se chce mít jako prase v žitě, musí být svině.“;

2) pokračovat ve vnějškovém přizpůsobení se, nechat se pákami manipulovat, ať už volně, lhostejně, „bezstarostně“ (z okouzlení jejich leskem / spektáklem, z vlastní omezenosti, prostřednosti, pohodlnosti) nebo s různými stupni vnitřního odporu („nenápadný vzdor“, „pasivní rezistence“, „dobrovolná skromnost“ etc.) a úniku (k domovu, rodině, vědění, umění, k zálibám a zábavám), protože: „Kdo se míchá mezi plevy, svině ho sežerou.“;

3) pokus o „skok přes zed“: dobrovolné vyloučení se z vládnoucí soustavy a jejích hodnot (z okraje „za“) pronikáním z časného do nadčasového („duchová dobrodružství“), přilnutím k odlišným hierarchiím principů a hodnot v individuální i skupinové („komunitní“) rovině, otevřeným odporem proti systému, který může přecházet až v odboj – tedy v rozmezí od společenského nihilismu pasivního: „Jediná možnost je vzdát to, nejít s nimi, vnitřně rezignovat, vzdát i vlastní práci. V 70. letech byla aspoň naděje, že se něco změní, teď naděje

zmizela. Nastal konec jedné epochy (Vladimír Körner, *LN*, 2. 10. 1999; vlastně obdoba jüngerovského: „Jdeš proti nám?“ Anarcha: „Nejdu s vámi.“) až po společenský nihilismus aktivní: „Tady pomůže jen občanská neposlušnost, která by přerostla v guerillu. A tu nikdy nedělal celej národ. Vezmi třeba skupinu Baader-Meinhofová („Magor“ Jirous, *LN*, 18. 9. 2004).

Max Saucó - Kali Yuga (2007)

Žitá skutečnost (i zkušenost) nás zároveň učí, že nejrůznější podoby „nenápadného vzdoru“, jeho drobný a postupný reformismus, ono habermasovské „dlouhé tažení společenskými institucemi“ či gramsciovská „metapolitika“, jakkoli končí v hipsterině (tj. buržoazním „caffè latte“ bohémství) a kšeftem s jakoukoli revoltou a ideály, se ukázaly nejen přiměřenějšími k poměrům doby a lidem, kteří jsou jimi utvářeni, ale také společensky účinnějšími než marcusovská „velká odmítnutí“ a nejdivočejší „jízdy na tygru“ proti zdi.

Glosářík

Stav – lidská skupina vymezená v předmoderních společnostech především právně (v archaických mravně, mrav se přitom odvozoval od Cti: odtud relikty z první poloviny

dvacátého století, kdy ještě žena mohla „přijít o čest“; dnes profesně, viz přežívající cítění „profesní cti“)

Třída – lidská skupina vymezená v moderních společnostech především majetkově

Vrstva – projev formování, *pohybu a přetváření* tříd

„Nuly“ – míněno v „sociologickém“ smyslu, osobnostně může být řadový občan i naprostá „jednička“, jeho společenský stín (mocensko-kulturní vliv) však zůstává nízký, „krátký“ či zcela neviditelný mimo úzký okruh rodiny, pracoviště, virtuální domény.

Příklad pohybu a přetváření

Bývalý režim budující „beztrždní společnost“ po sobě zanechal obyvatelstvo stále rozdělené („stratifikované“) do různých tříd a vrstev, obecně však formované podle společensky převládajících maloburžoazních měřítek. Po převratu se vrstvy daly do pohybu a třídy se vyhraňují („rozevírání nůžek“). Z někdejší plošně (rovnostářsky) orientované společnosti majetkově opět vzešla vrstva superboháčů („horních deset tisíc“). Zprava z ní ukrajuje mírně rostoucí vrstva zámožných (vyšší střední vrstva), zleva rostoucí vrstvy zcela nemajetných, nekonečně zadlužených, exekvovaných „socek“ (padlých plodů pomíjivé štěstěny, jim nevyhovujících poměrů i vlastní blbosti – zmanipulovatelnosti). Vprostřed zužující se vrstvy „obyčejných lidí“, pošilhávajících nahoru, častěji však propadajících se dolů.